

Professor Johan Giertsen
Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet
Postboks 7806, 5020 Bergen
tlf. 55589546 – 41256081
Giertsen@jur.uib.no

30. november 2007

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet
Postboks 6706 St. Olavs plass
0130 Oslo

Tilsynssensors rapport 2007

Jeg takker for oppnevningen som tilsynssensor, og viser særlig til hyggelig kontakt med prodekanus Finn Arnesen og seniorkonsulent Eli Knotten.

1 Tilsynssensors oppgaver

På UiO.no er publisert Retningslinjer for tilsynssensor mv. godkjent 8. juni 2005 – http://www.kvalitetssystem.uio.no/Vurdering/retningslinjer_internekstern_sensor.html#tilsynssensor. Under pkt 2 tilsynssensor heter det:

2. Eksternt tilsyn - tilsynssensorordningen

Hjemlet i lov av 1. april 2005 om universiteter og høyskoler § 3-9 nr 1.

2.1 Formålet

Bruk av eksternt tilsyn med sensuren og sensurordningen ved UiO er et ledd i universitetets arbeid for

- å sikre at grader oppnådd ved UiO holder god standard sammenliknet med grader oppnådd med samme eller liknende faglige sammensetning ved andre norske eller utenlandske universitet
- å sikre at de vurderingsformene og – prosessene som benyttes innen rammen av UiOs grader er tilstrekkelige i forhold til intensjonene for studiene og at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og betryggende måte.

...

2.3 Arbeidsoppgaver

I samråd med emneier fastsetter fakultetet tilsynssensors arbeidsoppgaver.

Tilsynssensors arbeidsoppgaver skal være i overensstemmelse med studiekvalitetsplanen

- ved UiO
- ved fakultetet tilsynssensoren har sitt verv og
- ved instituttet/emneier emnegruppen, studieprogrammet eller studiefaget ligger.

Tilsynssensors arbeidsoppgaver skal minimum være

- å føre tilsyn med vurderinger og vurderingsordninger innen rammen av emnegruppe, et studieprogram eller et studiefag
- å føre tilsyn med gjennomførte vurderinger og vurderingsprosesser
- å føre tilsyn med standarden på resultatene
- å gi fagmiljøene tilbakemeldinger som bygger på kontinuitet over tid (tilsynssensor oppnevnes for en periode på tre år) og som kan benyttes i det videre studiekvalitetsarbeidet.

Tilsynssensor rapporterer årlig om dette tilsynet og gir råd om videre utvikling og gjennomføring av vurderingsopplegg (tilsynssensorrapport) og studietilbudet.

2 Tilsyn høst 2006 og vår 2007 spesielt med JUR-1000

Etter min kontakt mellom fakultetet er det enighet om at tilsynssensor høst 2006 og vår 2007 skal se spesielt på 1. avdeling, dvs JUR-1000 i masterstudiet i rettsvitenskap. Jeg har i lys av retningslinjene om tilsyn med "gjennomførte vurderinger og vurderingsprosesser" og tilsyn med "standarden på resultatene" sett på eksamen JUR-1000 høstsemesteret 2006 og vårsemesteret 2007.

Dette materialet er mottatt:

- a) Eksamensoppgavene for begge eksamensdager for de nevnte eksamener;
- b) Sensorveiledningene;
- c) Kopier av diverse administrativ informasjon fra eksamenskontoret til sensorene for eksamen JUR-1000 høst 2006;
- c) Karakterstatistikk for begge semestre;
- d) Kopier av klageskrift fra 11 kandidater JUR-1000 våren 2007;
- e) Klagenemndenes vedtak knyttet til disse 11 klagen;
- f) Besvarelsene våren 2007 for tre kandidater som alle klaget – disse tre fikk hhv endring til gunst, fikk uendret karakter og fikk endring til ugunst;
- g) Klagestatistikk JUR-1000 vår 2007 med oversikt over utfallet av klagen pr kandidat;"
- h) Oversikt over antall karakterklager over tid på de ulike avdelingene.

Jeg deltok på sensormøtet JUR-1000 den 30. november 2006. Dessuten har jeg studert de nettsider som gir informasjon til studentene om JUR-1000.

Jeg har vært sensor ved UiO JurFak siden ca 1985 med et opphold på deler av 1990-tallet. Min rapport bygger også på den erfaring jeg har fra langvarig sensurarbeid ved fakultetet i særlig privatrettslige fag.

3 Tilsynssensors hovedinntrykk

Mitt hovedinntrykk av eksamensarbeidet ved UiO JurFak er at fakultetet utvilsomt innfrir UiOs mål om "god standard" på gradene sammenlignet med andre fakulteter. Vurderingsformene og –prosessene knyttet til sensur mv. holder et nivå som gjør at både fakultetet og studentene kan føle trygghet for at prøving og vurdering skjer "på en upartisk og betryggende måte", jf UiOs retningslinjer for tilsynssensor. På disse punktene er jeg overhodet ikke i tvil, og jeg har aldri vært i tvil om dette så lenge jeg

har hatt kontakt med fakultetet. Med det store antall kandidater – og derav store ressurser som legges ned i eksamensarbeidet – er det også mitt inntrykk at UiO JurFak har vært dyktige til å dra lærdom av dette store erfaringsmaterialet, i form av stadig finsliping og justering av de faglige og administrative sider ved eksamensarbeidet. Det følger av dette at denne rapporten bare i begrenset grad inneholder kritiske merknader.

4 *Nettsidene*

Jeg har sett på diverse nettsider under tittelen ”Studier” på fakultetets hovedside. Fakultetet har åpenbart lagt ned mye arbeid i disse nettsidene, og skal ros for dette. Tekstene på de enkelte sidene er kompakte og treffende, og som leser blir man på disse nettsidene ikke overøst med informasjon, men ved å klikke videre gis tilgang til oversiktlig faglig informasjon som pensum, administrativ informasjon som tidspunkter etc. Klikkefunksjonen ”Ofte stilte spørsmål” er en av flere nettsider som må være meget nyttig for mange studenter.

Fakultetet kan kanskje bli enda nøyaktigere med å sørge for at alle linker er oppdatert. Når man f.eks. fra <http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR1000/#hva-laerer-du> klikker på ”studieforskriftens kapittel 3”, får leseren vite at nettsiden ikke finnes.

5 *Eksamensoppgavene JUR-1000 høst 2006 og vår 2007*

Dag 1 høst 2006

Den praktiske oppgaven denne dag talte 5/8, og gjaldt mangel, reklamasjon, heving og erstatning ved kjøp av sameieandel i tankskip med ”as is”-forbehold. I teorioppgaven skulle studentene redegjøre for tilbakekall og endring av testament, og om bortfall av testament på grunn av endrede forhold.

Dag 2 høst 2006

Praktikumsoppgaven var erstatningsrettslig, og gjaldt uaktsomhet, ulovfestet objektivt ansvar, skadelidtes medvirkning og bilansvaret. Teorioppgaven var knyttet til sameie.

Dag 1 vår 2007

Praktikumsoppgaven – 5 timer – tok utgangspunkt i et forbrukerkjøp, og hadde en kjøpsrettslig og avtalerettslig vinkling, det siste knyttet til avtaletolking. Problemene studentene skulle drøfte gjaldt mangler, reklamasjon, avhjelp/omlevering, erstatning for kontraktsbrudd og prisavslag. I teorioppgaven beregnet for de øvrige tre timer skulle studentene redegjøre for vilkåret urimelig skade eller ulempe i naboloven § 2.

Dag 2 vår 2007

Praktikumsoppgaven fulgte det faste mønster med antatt tidsforbruk fem timer, og gjaldt familie- og arverett med emner som uskifte, ektepakt, gjenlevendes råderett i

uskifte, avkortning i arv, og studentene skulle sette opp et skifteoppgjør. Teorioppgaven for de øvrige tre timer gjaldt skadeserstatningslovens regel om arbeidsgiveransvar.

Tilsynssensors vurdering

Samtlige oppgaver var i høy grad sentrale i forhold til læringskrav og litteraturdekning. Spørsmålene studentene skulle ta stilling til var varierte, og må ha vært godt egnet til å prøve kandidatens faglige ferdigheter.

Tilsynssensor tillater seg imidlertid å spørre om noen av oppgavetekstene kan bli (alt)for omfattende, selv om studentene har åtte timer til rådighet. Jeg vet naturlig nok ikke hvordan dette slo ut på de to aktuelle eksamener, i det jeg ikke var sensor på JUR-1000 høst 06 eller vår 07. Men av erfaring fra annen sensur ved UiO JurFak, er mitt inntrykk at oppgavetekstene undertiden kan bli kanskje for omfangsrike. Balansen mellom på den ene siden oppgaver som skal prøve studentene over et bredt felt og på den annen side gi studentene nok tid til selvstendig refleksjon rundt problemene, er ikke enkel. Fakultetet kan vurdere å anmode eksamensformennene om å ha spesiell oppmerksomhet rettet mot denne balansen.

4 *Sensorveiledningene*

Veiledningene ga på en god måte uttrykk for læringskrav, litteraturdekning, og de sentrale kilder.

Hvis en veiledning inneholder et stort antall henvisninger til dommer eller annet huskestoff, kan det være en risiko for at særlig yngre sensorer kan komme til å legge overdreven vekt på huskestoff i sensuren. Tilsvarende kan studenter som leser veiledninger etter at sensuren er falt, få det inntrykk at huskestoff er viktigere på eksamen enn hva det etter sensorpraksis faktisk er. Både eksamensformenn og veiledningsforfattere bør være oppmerksom på denne risikoen i utarbeidelsen av veiledningene.

Veiledningen til teorioppgaven dag 1 JUR-1000 våren 2007 er kanskje et eksempel på en veiledning som la vel stor vekt på huskestoff. Også fordi veiledninger leses av mange studenter som en slags "mal" for skriving av jus, er det viktig at veiledningene viser at problemer ofte kan angripes på ulike måter, at juridisk embetseksamen ikke er en huskeprøve men en argumentasjonsprøve, at testen ofte er evnen til å formulere problemene skarpt, til å argumentere rettslig og til å skrive konsist og poengtert. I den grad fagmiljøet kommuniserer med studentene via sensorveiledningene, er det viktig at slike forhold kommer tydelig frem.

Det er mulig at noen av veiledningene kanskje også kunne ha inneholdt flere retningslinjer for bedømmelsen. Veiledningene kan f.eks tydelig kommunisere at sensuren skal vektlegge – blant annet – om studenten har en problematiserende form (i motsetning til en refererende form), om fremstillingen er ryddig og hensiktsmessig

strukturert, om kandidaten argumenterer rettslig i motsetning til synsing, hvor langt ned i dybden kandidaten kommer (men her må det ikke stilles urealistiske krav), og om fremstillingsformen er konsis og ikke unødvendig ordrik. Veiledningene kan også kommunisere at sensorene ikke bør være for strenge i forhold til grensen A/B. Under det gamle tallsystemet var mitt inntrykk at for mange sensorer var for strenge i forhold til de øvre karakternivåer. Under nåværende bokstavsystem er det tilsvarende viktig at vi ikke stiller urealistiske krav for "A". Det skal kunne gis "A", selv om besvarelsen har mange "feil". Avgjørende er studentens faglige evne til forstandige drøftelser, ikke om sensor er enig eller uenig i studentens problemformuleringer, argumentasjon og konklusjoner.

5 *Sensormøtene*

Sensormøtene JUR-1000 høsten 2006 ble holdt 30. november. Eksamen var 20 og 22 november. Sensur falt 13. desember. Tidspunktet for sensormøtet var hensiktsmessig, i lys av at sensorene skal ha hatt tid til å rette et tilstrekkelig antall besvarelser før møtet.

Undertegnede var til stede på sensormøtene den 30. nov. På disse møtene ble oppgavetekster og foreløpige veiledninger gjennomgått, og erfaringer så langt i sensuren ble utvekslet. Møtene må utvilsomt ha vært nyttige for de som var til stede, og er et bidrag for å legge til rette for så enhetlige vurderingskriterier mellom kommisjonene som mulig.

Problemet er deltakelsen. Selv om hvert møte varer maks en time, synes mange av sensorene i Oslo-området å prioritere andre oppgaver på det aktuelle tidspunktet. Mange utenbys sensorer prioriterer disse møtene lavt, trolig fordi en må bruke nesten en hel arbeidsdag inkludert reise på et møte som er så kortvarig.

Jeg har intet fasitsvar på hvordan dette problemet skal løses. Fakultetet kan for det første vurdere å gå over til telefonkonferanser. Kostnadmessig blir dette billigere, særlig overfor utenbys sensorer. Innføres telefonkonferanse, må terskelen settes høyere for når forfall godtas. Et alternativ er at sensorer med arbeidssted i Oslo forventes å delta i møtet, mens utenbys sensorer kan delta pr. telefon. For det andre kan nok veiledningsforfatterne bli enda flinkere til å revidere veiledningen etter sensormøtet, og – ikke minst – markere tydelig i den endelige veiledningen hva som er tilføyet etter møtet. Det siste av særlig hensyn til de sensorer som var forhindret fra å delta på møtet.

6 *Administrativ informasjon*

En eksamen krever atskillig administrativ kontakt mellom eksamenskontoret og sensorene om frister, møtetidspunkter, utsendelse av besvarelser, svar på løpende henvendelser fra sensorene etc. Når det gjelder dette, har jeg intet å bemerke. Eksamenskontoret ved UiO JurFak gjør etter mitt syn en forbilledlig jobb, i lys av at det samlede årlige kandidatantallet må kreve en stor og oppofrende innsats fra kontorets tilsatte.

7 *Karakterstatistikk*

Tabellene viser karakterfordeling i prosent ved UiO JurFak 1. avdeling / JUR-1000 begge eksamensdager høsten 2005, våren 2006, høsten 2006, våren 2007 – sammenholdt med 1. studieår UiB JurFak studieårene 2003-04, 2004-05 og 2006-07.

	UiO H-05, 1	UiO, H-05, 2	UiO, V-06, 1	UiO V-06, 2	UiO H-06, 1	UiO H-06, 2	UiO V-07, 1	UiO V-07, 2	Snitt
A	7	9	8	10	7	11	8	7	8
B	24	23	24	23	26	29	23	18	24
C	31	34	35	35	27	34	31	34	33
D	24	22	20	19	26	16	21	25	22
E	8	10	8	10	10	7	12	11	10
F	6	2	5	3	4	3	6	5	4

Selv om UiB og UiO har ulike studieordninger, er likheten mellom UiB og UiO i tabellene at begge gjelder første studieår. De juridiske fag i første studieår i Bergen er forvaltningsrett I (saksbehandling), kontraktsrett I (avtalerett) samt familie- og arverett, med separat eksamen i hvert kurs. Prosentfordelingene i tabellen nedenfor gjelder eksamen i disse kursene slått sammen. Dette er så vidt jeg kan se det nærmeste vi kommer en sammenlignbar karakterstatistikk for første studieår ved de juridiske fakultetene i Oslo og Bergen.

	UiB 03-04	UiB 04-05	UiB 06-07	Snitt
A	11	9	10	10
B	24	26	23	24
C	35	37	35	36
D	21	21	23	22
E	6	6	7	6
F	2	1	2	2

Tabellene viser at fakultetene tross ulike studieordninger i hovedsak har en sammenfallende fordeling av karakterene, også over tid. Dette er betryggende både for studentene, fakultetene og studentenes fremtidige arbeidsgivere.

8 *Sensorenes kommunikasjon med studentene etter at sensur er falt*

Etter at sensur er falt, kan studentene ringe til sensorene for å få en begrunnelse for karaktervedtaket. Innholdet i klageskriftet fra studenter som klager på karaktervedtaket kan gi et visst innblikk i den kommunikasjon som her har foregått mellom student og sensor. Jeg sikter særlig til om sensorene overfor studenten gir uttrykk for om vedkommende karakter var ”sterk” eller ”svak”, om det var uenighet mellom sensorene, om sensorene var i tvil etc.

I noen av de klageskriftene jeg har mottatt etter JUR-1000 vår 2007 heter det bl.a.:

- (1) Inntrykket ”jeg satt igjen med ... var at sensorene var veldig usikre når det gjaldt karaktersettingen”, og sensor ”opplyste om muligheten til å klage”;
- (2) Sensor ga uttrykk for ”at det har vært uenighet mellom de to eksamenssensorene om hvorvidt jeg skulle få karakter A eller B ... Uenigheten gjaldt praktikumsdelen og dennes betydning for hele besvarelsen”;
- (3) Sensor uttrykte ”sterk tvil ... og oppfordret meg praktisk talt til å klage”.

Jeg har sett lignende uttalelser i klageskrift der jeg har vært medlem av klagenemnda, både ved UiO og ved de to andre juridiske fakultetene. Om denne typen uttalelser er dekkende for de aktuelle samtaler, vet vi selvsagt ikke. Vi vet desto mindre om slike utsagn er representative for et større antall samtaler mellom sensorer og studenter.

Min mening er at vi som sensorer selvsagt skal begrunne vedtaket, men at vi ikke bør gi uttrykk for eventuell tvil eller si om en karakter er ”sterk” eller ”svak”, og vi bør heller ikke referere fra de interne samtaler sensorene hadde om karaktersettingen. Men her er det rom for ulike syn. Fakultetet bør vurdere å gi noen retningslinjer for hvilken grad av åpenhet som her anses korrekt og hensiktsmessig, bl.a. på bakgrunn av at svært mange studenter spør om karakteren var ”sterk” eller ”svak”.

9 Klagevedtak og klagestatistikk

Jeg har som nevnt foran lest tre av besvarelsene for kandidater som påklaget sitt karaktervedtak JUR-1000 vår 2007. Med det forbehold at jeg ikke har det brede grunnlag for vurderingen som sensorene hadde, er mitt syn at både klagenemndenes vedtak og begrunnelser for disse kandidatene er klart forsvarlige.

Klagestatistikken for JUR-1000 våren 2007 viser at av 562 kandidater innkom klage fra 34. Av disse ble 1 endret til ugunst, 8 til gunst, de øvrige uendret. Ni studenter – svarende til 1,6% av kullet – fikk dermed et endret vedtak etter klage. Dette er betryggende, i den grad klagenemndenes vedtak kan kaste et lys over kvaliteten på sensorenes arbeid under den ordinære sensur.

Klageprosenten av antall kandidater på denne eksamen dette semesteret var 6,1. Statistikken jeg har mottatt over klager viser at snitt klageprosent på de fem eksamener 1. avdeling våren 05 – våren 07 var 5,7. Vår 2007 med en klageprosent på 6 lå dermed på snittet. Statistikken for de samme fem semestrene på hhv annen og tredje avdeling viser en snitt klageprosent på 14,4 og 13,9 for disse to avdelingene. De tre semestrene våren 06 – våren 07 hadde fjerde avdeling en snitt klageprosent på 25,5.

En mulig årsak til den lavere klageprosent på første avdeling kan være at studentene blir enda mer rettighetsorienterte etter hvert som studiet skrider frem. Om det også er andre forskjeller knyttet til klager på de ulike avdelingene – f.eks vedrørende innvilgelsesprosent – kan bli et av flere temaer for tilsynsensors arbeid kommende år, da det naturlige vil være å se spesielt på annen avdeling.

10 Oppsummering

Mitt generelle hovedinntrykk av eksamensarbeidet ved UiO JurFak er som nevnt at dette både faglig og administrativt utvilsomt innfrir de krav som UiOs sentrale retningslinjer setter, jf pkt 3 foran.

Mine få merknader gjaldt dette:

- a) Fakultetet bør påse at alle linker på nettsidene så vidt mulig er oppdatert;
- b) Oppgavegiverne bør se til at oppgavetekstene ikke blir (alt)for omfattende;
- c) Eksamensformenn og veiledningsforfattere bør søke å unngå at huskestoff blir for dominerende i sensorveiledningene;
- d) Sensorveiledningene kan nok i noe større grad gi uttrykk for retningslinjer for bedømmelsen;
- e) Ordningen med sensormøter må evalueres i lys av fremmøtet;
- f) Graden av åpenhet fra sensorene i kommunikasjon med studentene etter at sensur er falt må vurderes, med det for øye å eventuelt gi noen retningslinjer.

--

Ordningen med tilsynssensor er ny og derfor i støpeskjeen. Jeg deltar gjerne i samtaler med fakultetet med henblikk på hvordan tilsynet bør gjennomføres i 2008.

Med vennlig hilsen

Johan Giertsen